

Antwoord van Jan Stukadoor aan Piet Schaver – J.J. Cremer.

Handschrift Aan Piet Schaver op zijn antwoord aan Jan Stukadoor. Gedateerd Den Haag, 6-11 dec. 1871. Handschrift in 1952 gekocht van Antiquariaat Gijsbers en Van Loon te Arnhem (cat. 84, nr. 18). Vgl. de uitgave Leeuwarden, Kuipers, 1872. 3 fol. Aanvraagnummer: KW 134 B 11 / 77. Alleen op microfilm raadpleegbaar. Aanvraagnummer: KW CREM 7.

1e druk: Antwoord van Jan Stukadoor aan Piet Schaver. Leeuwarden : H. Kuipers, 1872.

2e druk in: Romantische werken, deel 3. Leiden : D. Noothoven van Goor, 1878. p. 286-290.

3e druk in: De lelie van 's-Gravenhage. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1887. 6e druk. p. 316-320. In het hoofdstuk Gelegenheidsstukken opgenomen na de roman. Vijftig-cents-editie, no. 22.

4e druk in: De lelie van 's-Gravenhage. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1890. 7e druk. p. 316-320. In het hoofdstuk Gelegenheidsstukken opgenomen na de roman. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

Leeuwarder courant 6 februari 1872:

Nieuws van den dag, 14 februari 1872:

Maestie van vandaag en morgen.
 I.
 Een paar maanden geleden heb ik de aandacht der lezers van de *Kleine Courant* gevestigd op den brief, dien Jan Stukadoor aan alle Nederlandsche werklieden gericht heeft. Ik heb het boekje zeer aauwvoren, maar tevens niet verzwegen, dat naar mijn inzien de groote fout van den Heer J. J. Cremer — die natuurlijk niet enkel uitgever, maar ook schrijver van genoemden brief is — hierin bestaat, dat zijn voorstelling van den toestand, waarin het meerendeel onzer werklieden verkeert, wat al te optimistisch gekleurd moet heeten. Het verwonderde mij dan ook niet, dat zijns beschouwingen tegenspraak geonden en uitgeloekt hebben. Een ongenoemde heeft op naam van Piet Schaver, timmerman, een woordje aan Jan Stukadoor, of eigenlijk J. J. Cremer, in het licht gegeven. Daarna bracht hij zijn bedenkingen tegen de zinswijze van onzen meislelaar te berde en gaf hij tevens „een kijkje in de woning en in het hart van den werkmán.“ Jan Stukadoor liet dit niet in stilte voorbijgaan, maar heeft zijn antwoord aan Piet Schaver publiek gemaakt.
 Een vergelijking tusschen beide boekjes — wat letterkundige verdienste betreft — zou hier minder op haar plaats zijn.

zoo veel kan schelen of ik een kwartje opslag krijg asdat het mijn kan bommen wat de boter kost, want ik kan ze toch niet eten.”
 Jan Stukadoor antwoordt, dat 't niet onnoodig was tegen de Internationale te waarschuwen, want „dat er een heele boel zijn, die meenen dat dat mastjessaad best mogelijk is.”
 Dit is dus een kwestie van neen en ja. En ik meen, dat Stukadoor gelijk heeft, want Schaver zegt immers zelf, dat hij er alle dag over praten hoort?
 Piet Schaver is in zijn oordeel over Jan Stukadoor lang niet malsch. Hij noemt diens schrijven nu en dan seuren en kletspraat, verklaart rondweg, dat het zijn voornemen is Jan „eris op zee voorman te zettou,” en krijgt zelfs een oogenblik trek zijn kameeraad een blauw oog te slaan. Mooi vnd ik het niet, al is 't begrijpelijk. Maar wat zeer sterk is af te keuren, is de insinuatie, dat die schoolmeester, die neef van Jan, die den eersten brief in het licht heeft gegeven — of laten we maar zeggen de Heer Cremer — dit gedaan heeft om aan „dat boekje wat te verdienen.”
 Door verdachtsmaken wordt zeker niet bezwezen, dat de waarheid aan onze zijde is. We zouden ook kunnen vragen of de man, die onder den naam van Piet Schaver schreef, geen honorarium voor zijn werk ontving?

acht meeschen, zonder de kanarie. En ik vraag met Piet: leef daarmee eens van / 8 of / 9. Kijk alsjeblieft de rekening nu eens in van 't hoogst noodige — waarlijk geen koffie, thee, tabak, reparatie aan kleren of huishoudgoed, geen vleesch of spek, geen boter! — neem 't hoogstnoodige en dat toch iedere week meer dan / 9.50 bedraagt.
 Kan het anders of er moet honger geleden worden? „Honger geleden heb ik nog nooit,” zegt Jan Stukadoor; maar weet ge wat Piet Schaver antwoordt? — „Wat noem je honger? Dat je de kaken uit het vel steken? Dat de kleine jongens, as je afgetobt van het werk thuis komt, om een stuk roggebrood huilen? Dat je an de menschen op straat een stuk brood moet vragen? Dat je — ronduit gezeld — een boteraan mot bedelen? Noem je dat honger? Dan heb je gelijk. Maar weet je wat ik ook honger noem? Als je 's morgens met een dikke homp roggebrood en een kruik water en melk na de winkel ga, as je om twaalf uur thuis kom om aard-appelen met saija of gratten met stroop, of kool met ruzel (?) te eten, en as je dan weer getuld kan hebben tot 's avonds 10 uur om een tweede pil rogge- of tarwebrood met een bakkie koffie (as 't der is) te krijgen, om de volgende dag het oude deuntje weer van vorenafan te beginnen en zoo dag aan dag, totdat je Vrijdags geen rooije duit meer bezit en borgen mot of pandjes maken;

de Linkerzijde en 't Linker-centr eenige leden van de Rechter midd zich vereenigen tot een Regiering serratief-Republikeinsche meerderheid voor goed de Republiek te doen Thiers zou dit plan hebben aangehouden, zou weder schijnen te denken aan een vo Thiers voor diens leven tot President te noemen, of wel aan een voorstel tot o der Kamer, enz. enz. — Kortom het blij lik dat men geen vrede meer heeft in staande orde van zaken, die niet gesch aan 't land daigens te gerat wat het noodig heeft.
 Niet alleen tegen de vergadering even tegen de Regiering heeft men groete gril liberalen verrijzen haer dat se d' hoes een Gesant bij het Italiaansche Hof te van de meerderheid op de lange baan wil terzijl men volstrekt nog niet gerat is hare plannen betreffends de belasting op stoffen. 't Is zeker sonderling, dat nuda voor het budget in plaats van dieghate voorstelt een belasting op de handelzaam van alle zijden protesten is gekomen met de dat het tweede kwaad nog erger is eerste. De protesten komen evenwel Roussaen en omstreken, waar Poneyr zijne fabrieken heeft, waarin — gelijk u der openlijk vertelt — voor niet mind miljoen aan katoen ligt opgestapeld. grondstoffen belasting niet door, dan is raad een miljoen of ses minder waa wonder dat men den Minister briefjes des raad. In uw plaats zou ik of kato of Minister wilsen zijn, maar niet bedel

Vervolg:

son hier minder op haar plaats zijn.
 „Maar wil ik alleen zeggen, dat Piet Schaver zijn best doet om den volkstoan en dat Jan Stukadoor waarlijk mischiena ook schrijven zou. 't Is ma hier evenwel minder om den vorm, dan om de zaken te doen, en ik ben 't met den Heer Cremer eens, als deze zegt: „Jan Stukadoor is een eenvoudig man, die de groote sociale kwestie evenmin zal oplossen als Piet Schaver, al meenen zij beiden er iets op gevonden te hebben; maar ik meen toch dat en Stukadoor en Schaver wenken geven, die der overweging wel waardig zijn.” Dat laatste bevat tevens den grond, waarom ik deze dingen hier nog eens ter sprake breng.
 Het hoofddoel, waarom Jan Stukadoor zijn brief in de wereld zond, was „allereerst te waarschuwen tegen een onmogelijk comtunisme, waarmee men, in navolging van elders, ook ten onzent de hoofden op hol zoekt te brengen.” Daarom schreef hij „de Internationale zoekt ons te pieren.”
 Piet Schaver is daar zoo bang niet voor. „As je mijn nou komt vertellen,” — schrijft hij — „asdat die Internationale hier zoo'n invloed heeft bij de werklui, dan zeg ik je asdat je de plank glad mis bent. Ik hoor der alle dag over praten en weet je wat ze bij ons op de winkel van de Internationale zeggen? Het is net als de rest — om je dubbeltjes te doen. Der staan mannen an het hoofd die niks kunnen verliezen en alles

ontving?
 Maar laten we tot de correspondentie terugkeeren!
 Piet verwijt Jan, dat deze het een schande genoemd zou hebben, dat de vrouwen der werklieden dikwijls „vijfmaal in de kleine zes jaar te bed liggen” en op den koop toe slousen zijn. Maar Jan heeft volkomen gelijk, als hij antwoordt: dit heb ik niet gezegd, maar wel, dat er armoe geleden moet worden, als het eerste en het tweede samenkomen. „Zie je dat was de riddensasie!”
 In dit geval houd ik het met Jan.
 Maar als beiden het onens zijn over de verdiensten, ben ik het weer met Piet eens. Schaver schreef: „Jij mot van je negen gulden met je achten, en ik met mijn acht poppen met ons zereanen eten; we staan dus om en nabij gelijk en we kenne mekar niks niemendal verwijten. Jij houd der nog een kanarie op na; ik niet, want ik zeg let net zoas ik het meen, ik kan me dubbeltjes beter gebruiken dan voor zaad in het vogellekooitje.”
 Nu mag Jan antwoorden, dat de kanarie zoowat 1½ cent in een heele week aan zed kost, daar heb ik geen verstand van, want ik houd ook geen kanaries. Maar als Jan zegt: ik schreef duidelijk we zijn acht net de kanarie mee — dan is dat wel waar, maar Jan had vroeger getogd „van / 9 moet ik leven met mijn vrouw, vijf kinderen en behalve een kanarievogeltje van Jans, mijn oude halfblinde moeder.” Als ik nu nog

meer bezit en borgen mot of pandjes maken; zoodat je geld van de volgende week half op is, voordat je haas het je heeft voorgeleid. Dat noem ik honger lijden.”
 Och goede God! ja dat is honger lijden en zóó wordt er veel geleden en hoe kan het anders, waar een huisgezin van 7 personen van acht of negen gulden 's weeks leven moet. Dat is dan nog een hoog loon, want hoe velen hebben nog minder. En dat is dan voor de meesten het loon in de drakte tijden — maar dan komen de wintermaanden, de dagen waarin de behoeften nog grooter en de verdiensten nog kleinier zijn. Ja dan moet er wel honger geleden worden.
 En of Jan Stukadoor nu zegt: men vrouw verdient er wat bij. Ze heeft grof naaien breiwerk en een paar dagen in de week gaat ze uit schoon maken! — hoor eens, zij mag het mischien kunnen doen, „omdat moeder op de kleintjes past” — maar anders, 't is niet mogelijk hoor! Een vrouw, die den boel niet versloasen wil, kan er niet wat extra's bij verdienen.
 Buitenlandsch Nieuws.
 AMSTERDAM, 13 Februari 1872.
 In Frankrijk is de oostvredenheid met de bestaande toestanden nog steeds aan het toenemen, en van verechillende zijden wordt bericht dat velen werkelijk ernstig beginnen te denken over middelen om verbetering aan te brengen. 't Heet b. v. dat de Linkerzijde eene deputatie heeft afgevaardigd naar Thiers, welke aan den President

Nieuws van den dag 15 februari 1872:

